

Onderzoek: 'Leraren over grote klassen'

Publicatiedatum: 2-4-2014

Marinde van Egmond

Petra Klapwijk

Over dit onderzoek

Het onderzoek is een driehoeksmeting bestaande uit een online enquête met zowel open als gesloten vragen, en een asynchrone online focusgroep in de vorm van een forumdiscussie.

Middels een online enquête zijn 552 leraren uit het EenVandaag Opiniepanel ondervraagd. Dit onderzoek bestond uit een kwantitatief en een kwalitatief deel (open vragen). Het onderzoek is gehouden van 3 december 2013 tot en met 19 januari 2014. Middels een asynchrone online focusgroep in de vorm van een forumdiscussie zijn 8 leraren die aan de online enquête hebben meegedaan dieper ondervraagd over hun ervaringen met grote klassen en alternatieven hiervoor. Deze discussie vond plaats van 6 tot en met 16 december. De ruwe data is open gecodeerd. Vervolgens is met de gevonden codes nogmaals de data bekeken.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Petra Klapwijk en Marinde van Egmond: petraklapwijk@eenvandaag.nl en 035-67 15 306.

Samenvatting en conclusies

Leraren voor maximum aantal leerlingen per klas 'Meer geld naar lessen, minder naar managers'

Leraren in het voortgezet onderwijs willen graag een maximum aantal leerlingen per klas. Dit blijkt uit onderzoek van EenVandaag onder 552 leraren uit het EenVandaag Opiniepanel en een online focusgroep. 86 Procent van de ondervraagde leraren pleit voor een wettelijk maximum. Dat zou dan moeten liggen op 24 á 25 leerlingen per klas.

Van de ondervraagde leraren zegt 81 procent dat ze zelf één of meerdere klassen hebben die ze als te groot beschouwen. Klassen van 27 of 28 leerlingen zijn geen uitzondering en de helft geeft regelmatig les aan klassen met 29 leerlingen of meer. Volgens 52% procent is het aantal leerlingen per klas op hun school dit jaar hoger dan vorig schooljaar.

Prestaties minder

Het zit de leraren het meest dwars dat ze in grote klassen onvoldoende aandacht kunnen geven aan de uitschieters. Zowel de excellente leerlingen als de leerlingen met leerproblemen krijgen minder individuele aandacht en presteren daardoor minder. De leraren ervaren een hoge werkdruk en signaleren dat de leerlingen zich slecht kunnen concentreren. Ook het klimaat in de klas wordt als onprettig ervaren: de lokalen zijn vol en warm en er ontstaan vaak ordeproblemen omdat de leerlingen onrustiger zijn.

Alternatieven

Aan de leraren werd ook de vraag voorgelegd of zij alternatieven voor de problemen met grote klassen kunnen bedenken. Voorwaarde hierbij moest zijn dat de kwaliteit van het onderwijs gegarandeerd blijft en dat het budget voor de scholen hetzelfde zou blijven als nu. De docenten roepen vooral op tot een betere invulling van het beschikbare geld. Er zou nu te veel geld besteed worden aan managers en bijzaken. Dit geld zien zij liever geïnvesteerd in het dagelijks onderwijs. Een leraar stelt voor om een minimumpercentage van het budget verplicht te investeren in het geven van lessen. Een andere suggestie is het verminderen van het aantal lessen van 50 naar 45 minuten, zodat er meer lessen aan kleinere klassen gegeven kunnen worden.

Uitslag forumdiscussie

Oplopende werkdruk

De leraren is gevraagd wat zij voor effecten merken van grote klassen bij zichzelf en bij de leerling. De docenten menen dat leerlingen zelf niet goed door hebben wat voor negatieve gevolgen een grote klas heeft. De grootste klacht die leraren noemen over de effecten van een grote klas is dat er geen aandacht is voor uitschieters. Zowel de excellente leerlingen als de leerlingen die meer moeite hebben krijgen te weinig individuele aandacht en blijven daardoor achter. Met andere woorden, leraren kunnen minder goed differentiëren.

“Ook, of misschien wel juist fantastische, slimme en gemotiveerde leerlingen hebben recht op individuele aandacht en uitdaging. Die kan ik maar in zeer beperkte mate geven.”

“Natuurlijk ga ik met mijn groep de diepte in, maar ik ben er van overtuigd dat er leerlingen zijn die nog veel dieper kunnen, maar waar ik niet aan toe kom. We maken zessen van vieren, geen negens van zevens.”

Daarnaast wordt de toenemende werkdruk vaak genoemd:

“Als ik niet naar de leerling kijk, maar naar mezelf, dan maakt het nogal uit of ik werk van 25 leerlingen moet nakijken of van 31. We worden niet betaald per leerling, maar per klas... Voor 1 proefwerkje per jaar maakt dat niet zo veel uit, maar vermenigvuldigd dat maar eens keer 25 en dan heb je het over andere grootheden.”

“Laat staan al het nakijkwerk. Voor het bijspijkeren van een achterstand of speling is al helemaal geen tijd. Tenzij je je pauze opoffert, waartoe ik niet langer bereid ben. Soms wens je dan 'was ik maar postbode'.”

“Ook door het jaar heen, kosten nakijken, mentorgesprekken, oudergesprekken, rapportvergaderingen, enz. ook meer tijd voor een grote groep.”

“Leerlingen stellen vragen per mail omdat in de les er geen tijd voor is geweest, aan de ene kant mooi dat ze de moeite nemen, maar aan de andere kant is het wel weer extra werk.”

Vaak zijn lokalen te klein voor de vele leerlingen waardoor ze boven op elkaars lip zitten. Een leraar zegt dan ook dat hij hoopt dat een paar leerlingen afwezig zullen zijn. Behalve dat de klassen groter worden wordt er ook gemeld dat er steeds meer leerlingen in de klas komen die extra aandacht nodig hebben, de *“leerlingen met een afkorting.”* Ook is het sneller onrustig in grote klassen en er vaker ordeproblemen ontstaan. Dit wordt echter ook beïnvloed door de groepsdynamiek. Verder is een gevolg van grote klassen dat er minder contact is tussen docent en leerling. Al deze factoren dragen eraan bij dat het lesgeven zelf kwalitatief minder wordt.

“Motivatie hangt voor een deel ook af van het docent-leerlingcontact in mijn ogen en in een kleine klas kun je meer gerichte aandacht aan leerlingen geven.”

Moet er een maximum op het aantal leerlingen per klas komen?

De docenten lijken het wel met deze stelling eens te zijn. Er wordt veel gediscussieerd over hoeveel leerlingen er nu gemiddeld in de klas zitten in Nederland en volgens wie. Er wordt wel geopperd dat er bij een maximum gedifferentieerd zou moeten worden op niveau. De gedachtegang is dat hoe hoger het niveau is, hoe zelfstandiger de leerling, en dus hoe groter de klas kan zijn. Niet alle docenten kunnen zich vinden in dit idee omdat het handhaven van een wisselend maximum aantal leerlingen een organisatorisch probleem zou zijn vanwege de samenstellingsklassen. Ook zou het nogal arbitrair zijn welk vak meer en welk vak minder aan kan. Daarnaast zou het een eindeloze discussie worden: *“De nakijkdruk voor een gymdocent zal niet toenemen bij een verhoging van het aantal leerlingen, maar is het nog wel verantwoord om met 32 leerlingen te gaan turnen?”*

Betere alternatieven

Aan de leraren wordt de vraag voorgelegd om alternatieven voor het omgaan met grote klassen te bedenken die de kwaliteit van het onderwijs te garanderen, terwijl het budget voor scholen hetzelfde blijft. Docenten roepen vooral op tot een betere invulling van het beschikbare geld. Zo wordt er bijvoorbeeld genoemd dat er minder geld naar bestuurders moet, minder naar ondersteunend personeel en meer naar het primaire proces: het onderwijs. Dit zou volgens een leraar bereikt kunnen worden door een minimumpercentage van het budget verplicht te investeren in het geven van lessen. Verder roept een enkele leraar op tot het helemaal terugdraaien van de lumpsum, zodat de financiën weer centraal geregeld worden en deze verantwoordelijkheid niet meer bij de school ligt.

“Misschien is een minimumpercentage dat betaald moet worden aan het geven van lessen nog wel beter. Dus niet alleen minder management, maar ook minder ICT-coördinatoren, zorg-coördinatoren, ontwikkelgroepen, intervisiegroepen, coaches. “

“Ik denk dat we uiteindelijk, wanneer we -zoals vroeger- op 1 plek (=efficiënt) een horde ambtenaren voor een ambtenaren-cao de financiën weer laten beheren en we de bestuurderslonen een jaar of 10 bevroren om ze weer "marktconform" te laten zijn, we een schoolklimaat creëren waarin de bedrijfsvoering niet meer centraal staat, maar het primaire proces: het onderwijs.”

Er worden ook meer praktische ideeën door de leraren geopperd. Genoemd wordt het verminderen van het aantal lesminuten van 50 naar 45, en daarmee het loslaten van de uren norm, zodat er in totaal meer lessen kunnen worden gegeven. Ook zouden vakken met weinig leerlingen (zoals Grieks) op het aantal lessen kunnen worden verminderd (van vier naar drie uur per week). Met weinig leerlingen in de klas kan er in minder tijd al efficiënt les gegeven worden. Verder kan er in de bovenbouw hoorcolleges gegeven worden aan meerdere klassen, dit is gelijk een goede voorbereiding op vervolgonderwijs. Een docent denkt na over een systeem waarin je een leerling een budget geeft voor een bepaalde hoeveelheid tijd voor lessen. Tot slot zouden goede

leerlingen gebruik kunnen maken van keuze-werktijd bij de kernvakken, en dan een deel van de wekelijkse lessen wegblijven, daardoor blijft er meer tijd over voor leerlingen die meer aandacht nodig hebben. Veel van de leraren blijven lesgeven aan kleine klassen nastreven:

“Gewoon lesgeven aan kleine groepen, dan heb je ten minste tijd en energie om ook nog na te denken over je vak, je didactiek, je leerlingen, enz. en af en toe eens wat nieuws te proberen in plaats van dat je dat met tegenzin doet omdat het er eigenlijk gewoon niet meer bij past.”